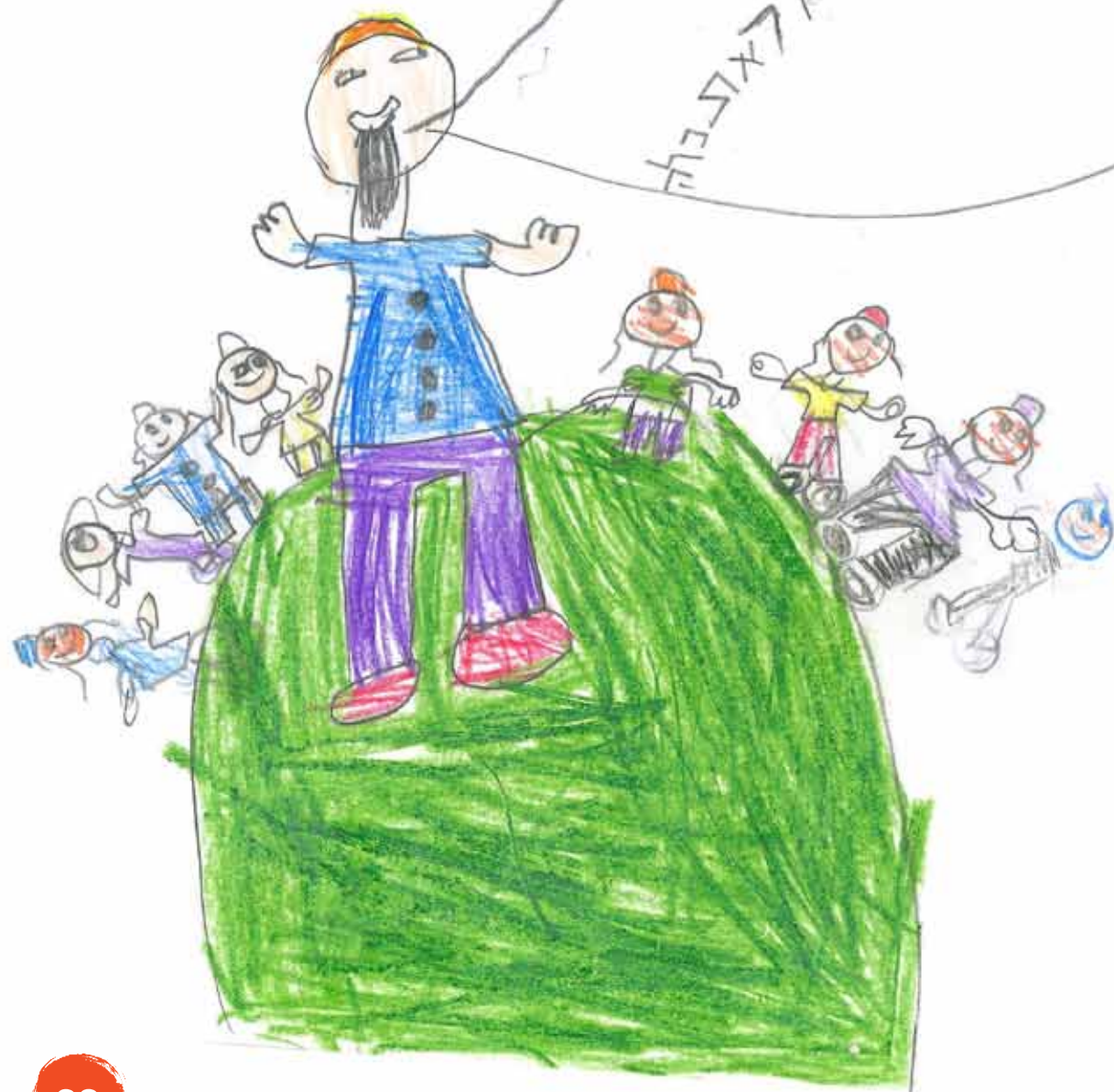




אפרת ניאון,
גן נופר,
טל מנשה

לבה דודי לקלאפבלה



לִבָּה דוּדִי

מילים: רבי שלמה אלקבץ
לחן: מרדכי זעירא

לִבָּה דוּדִי
לְקִרְאת פֶּלֶה
לְקִרְאת פֶּלֶה
פְּנֵי שַׁבַּת נִקְבְּלָה

שַׁבַּת שְׁלוֹם
שַׁבַּת שְׁלוֹם
שַׁבַּת שְׁלוֹם וּמְבָרֵךְ.



שלמה אלקבץ (1584-1505)

מקובל, דרשן ופייטן שחי במאה ה-16. לאחר נישואיו, כשהיה בן שלושים לערך, הגיע למסקנה שרק בארץ ישראל מתגלים סודות התורה. הוא עלה מסלוניקי לארץ ישראל והתיישב בצפת שהייתה באותה תקופה מקור משיכה ליהודים רבים. העיר הפכה למרכז רוחני ודתי בעל השפעה רחבה ומעצבת בעולם היהודי. שם למד ולימד תורה וקבלה. הוא הרבה לבקר בקברי צדיקים בגליל, מפני שהאמין שהם מעניקים השראה רוחנית. "לכה דודי" הוא הפיוט המפורסם ביותר שכתב. הפיוט התקבל בכל תפוצות ישראל והוכנס לכל סידורי התפילה.

מרדכי זעירא (1968-1905)

מלחין ומשורר, מאבות הזמר העברי. השכלתו המוזיקלית הסתכמה בצפייה בכמה שיעורי פסנתר שבהם זכה כפרס על שצפה בשקט בשיעורי הפסנתר של אחותו. מגיל עשר ועד לגיל בר המצווה התלווה אל אביו בשבתות ובחגים לבית הכנסת והאזין לניגוני קריאת התורה ולסלסולי החזנים. בביתו שמע שירה חסידית ושירים ציוניים.

עם גמר לימודיו התיכוניים, עלה לארץ והצטרף לקיבוץ ססס"ר (לימים אפיקים). שמו היה אז מיטיה גרבו, ובפי חברים מיטיה מסרקי, מכיוון ש"גרבו" פירושו מסרק. כינוי זה דבק בו משום שהיה אשף בנגינת המסרק, ובשל היותו מנהל תזמורת מסרקים. תזמורת זו הוקמה על ידי זעירא וחבריו, וכללה קונצרטינה ומסרקים. הוא עצמו החזיק תמיד בכיסו מסרקים בגדלים שונים, היה עוטף אותם בנייר סיגריות דק ומפיק מהם צלילי כינור, צ'לו ואף חצוצרה. הוא שינה את שמו לזעירא על פי הצעת חברו אהרן אשמן.

זעירא החל לחבר לחנים חדשים לשירים שכתבו מכריו. לצורכי פרנסה, החל לעבוד במפעלי ים המלח בסדום, כשהוא מקדיש יום בשבוע לשיעורי מוזיקה. מאז שנות השלושים, הלחין מאות שירים שליוו את היישוב בפעילותיו המגוונות. מאות משיריו ליוו כמעט כל "אירוע לאומי", מלחמות, הקמת נמל תל אביב, ועוד. בנוסף, הוא כתב שני קבצים לשירי ילדים: "פיל פילון" (1978) ו"שירים לפעוטות" (1960).

זעירא ראה עצמו כמלחין לאומי. על יצירתו המוזיקלית כתב המוזיקאי והמבקר מנשה רבינא: "לזעירא מתאים תואר הכבוד טרובדור (כינוי למשורר ולזמר נודד בימי הביניים). גם הוא עבר את הארץ לאורכה ולרוחבה, כמותם האזין למתרחש בדורו וכמותם מצא ניב צלילי לחוויות תקופתו".

זעירא אמר שהוא מסוגל להלחין רק למילים עבריות. הלשון העברית לא הייתה רק שפה אלא גם צלילים. משאלתו הייתה שמלחיני הארץ ישאבו השראה ממעיינות המוזיקה היהודית, וישתמשו ביצירותיהם בחומרים מהמקורות המגוונים של מנגינות העדות והשבטים ממזרח וממערב, בין אם אלה ניגוני תפילה או טעמי המקרא, זמר חסידי או זמרת תימן.

על השיר

"לכה דודי" הוא הפיוט המפורסם ביותר שכתב שלמה אלקבץ (שמו מרומז באקרוסטיכון) והמרכזי בתפילות השבת. הפיוט מלווה את המתפללים מיום חול המסתלק לשבת הנכנסת. פיוט זה נכתב בצפת של המאה ה-16, בה נהגו להזמין את זה במילים: "בוא ונצא לקראת שבת המלכה", ואחר יצאו אל השדה הסמוך לעיר כדי לקבל את פני השבת.

הפיוט במקור עוסק בקדושת השבת. מוטיב הכלה והדוד מקורו בשיר השירים והוא מתפרש בדרך כלל בספרות כיחס שבין עם ישראל לאלוהיו. בפיוט זה רומז המוטיב גם לקבלת השבת (הכלה) על ידי עם ישראל (הדוד).

הפיוט התפשט והתקבל במהירות בכל קהילות ישראל. במהלך הדורות חוברו לו מאות לחנים שונים, מלחנים מסורתיים עתיקים ועד לחנים בני ימינו. בלחן שלפנינו מופיע רק המשפט הפותח מתוך עשרת הבתים הקיימים בפיוט של רבי שלמה אלקבץ: "לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה". לציטוט זה הוסף המשפט "שבת שלום ומבורך" שאינו חלק מהפיוט המקורי.

על הלחן

לשיר מבנה פשוט, בן שני חלקים, המתאפיין בחלוקה סימטרית (למשפטים מוזיקליים בני ארבע תיבות, אשר בהם חלוקה פנימית נוספת סימטרית לשתי תיבות (על כל חלק חוזרים פעמיים ברציפות).

את השיר נהוג לשיר במפעם מתון, כאשר השימוש המתמיד בקדמות מוסיף תחושה של זרימה ותנועה. כל משפט מוזיקלי מסתיים בחזרה לצליל הטוניה, צליל ה"בית" של הסולם, ובכך מחזק את תחושת השלווה והיציבות של השיר.

מהלך הפעילות

1. **נאזין** לשיר **ונתאר** את האווירה שעולה ממנו. לאחר מכן **נבחר** תנועות לנוע לפי המוזיקה תוך כדי האזנה לשיר (אם הגננת יכולה לשיר בעצמה, ניתן להדגיש גם את סיומי המשפטים בעצירה קצרה, ובכך לחדד את תשומת לב הילדים גם למנוחות בשירה). **נשים לב** לשני החלקים.
2. **נלמד** לשיר את השיר. **נשתמש** בחזרות כדי ליצור שירת מענה: תחילה תשיר הגננת משפט ולאחר מכן יחזרו אחריה הילדים. אחר כך ניתן לשיר בשתי קבוצות של ילדי הגן.
3. **נשיר** את השיר **ונלווה** אותו בקולות גוף. בחלק הראשון **נטפח** על פי הפעמה (דופק) ובחלק השני **נמחא** כף על פי הדגשים (הטעמות).
4. **נתחלק** לזוגות. כל זוג יקבל שלישי (מקוש לילד אחד ושליש לכן זוגו). **נאזין** לשיר **ונלך** לפי הפעמה במרחב. **נשים לב** לפגוש את בן זוגנו בחלק השני ולנגן ביחד לפי הדגשים בשיר. **נחזור** על הפעילות כשהשיר חוזר על עצמו בחילוף תפקידים.
5. **נסביר** על השימוש במילה "דודי" לעם ישראל, ועל המושג "כלה" ככינוי לשבת. **נשוחח** על משמעות המילים של השיר.
6. **נשיר** את השיר בטקסי קבלת שבת בגן.

פעילויות נוספות

1. **נשוחח** איך אנחנו מקבלים בבית את השבת.
2. **נניח** על השולחן מוצגים שונים. **ניתן** ל"אבא ואימא שבת" לבחור חפץ או מוצג שמייצג עבורו עבורם את השבת שלהם (עיתונים, גרעינים, סידור, ספר, כדורגל, מפה לבנה, חולצה חגיגית, חצאית וכולי).
3. **נבקש** מהילדים לספר בקצרה מדוע בחרו באותו חפץ.
4. **נתחלק** לזוגות ו**נתכנן** איך נקבל את השבת: את מי נזמין, מה נלבש, אילו שירים נשיר ועוד.
5. **נתייחס** לאופי השירה בבית הכנסת בו פעמים רבות שרים צלילים על הברה אחת. **נדגים** היכן זה קורה בשיר "לכה דודי", וגם **ניתן** לילדים לנסות לזהות בעצמם תוך שירה אטית של הגננת. **ניתן** לילדים להמציא ברכות או מילים בניסיון לשיר כמה צלילים על הברה אחת (נוכל להדגים בצורה מצחיקה ובכך לסחוף את הילדים).
6. **נתייחס** למושג "פיוט" ו**נשמיע** ביצועים שונים.
7. **ניכנס** לאתר "הזמנה לפיוט" ונלמד על פיוטים נוספים המופיעים בשער "בואו לגני".

לִכָּה דוּדִי

מילים: רבי שלמה אלקבץ

לחן: מרדכי זעירא

♪ - קָה - פֶּ - רֵאאת - לֵק - קָה - פֶּ - רֵאאת - לֵק - דִּי - דוּ - קָה - לֵ
 3 ♪ - לֵ - קָה - מִבֶּ - נִ - קָה - מִבֶּ - נִ - קָת - שֶׁ - נִי -
 5 ♪ - שֶׁ - לֹום - שֶׁ - קָת - שֶׁ - לֹום - שֶׁ - קָת - שֶׁ - לֹום - קָת - שֶׁ -
 8 ♪ - שֶׁ - לֹום - קָת - שֶׁ - לֹום - קָת - שֶׁ - לֹום - קָת - שֶׁ - לֹום - קָת -

